

Asia: VN/25829/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tulli kiittää valtiovarainministeriön varaamasta tilaisuudesta antaa lausunto asiaan. Tulli on osallistunut lakimuutosehdotusten valmisteluun valtiovarainministeriön asettamassa työryhmässä yhteistyössä muiden työryhmän jäsenten kanssa. Tulli pitää esitettyjä muutoksia kannatettavina ja tarpeellisina, jotta EU:n rahanpesudirektiivien täytäntöönpanossa havaitut puutteet saadaan korjattua kansalliseen lainsäädäntöön. Ehdotettavat muutokset myös selkeyttävät lainsäädäntöä ja vähentävät rahanpesulainsäädännön tulkinnanvaraisuutta.

Tullilla on esittää lakimuutosehdotuksiin vielä seuraavat huomiot:

Epäilyttävän liiketoimen määrittelyssä on jätetty ilmoitusvelvolliselle hyvin harkintavaltaa arvioida vielä selvityksen antamisen jälkeenkin liiketoimen epätavallisuutta. Oletettavaa on, että asiakkailta on usein jonkinlainen selvitys liiketoimen asianmukaisesta tarkoituksesta. On tärkeää, että ilmoitusvelvolliset voivat objektiivisin kriteerein arvioida selvityksen uskottavuutta ja tehdä ilmoituksen, jos asiakkaan selvitys ei ole uskottava. Lisäksi on kannatettavaa käyttää rahanpesulaissa samoja termejä eri yhteyksissä. Tämä vähentää lain tulkinnanvaraisuutta. Käytännössä rahanpesulain 9 luvun 5 §:n mukaisilla huolehtimisvelvoitteen alaisilla viranomaisilla ei ole useinkaan tosiasiallisia mahdollisuuksia ryhtyä tarkemmin selvittämään epäilyttävien liiketoimien lainmukaisuutta. Huolehtimisvelvoitteen alaiset viranomaiset voivat siten mahdollisesti tehdä ilmoituksia osin puutteellisten tietojen perusteella, jos vain liiketoimi muuten vaikuttaa objektiivisesti arvioiden epäilyttävältä.

Tullin näkemyksen mukaan asiakkaan määritelmän kirjaaminen rahanpesulakiin on tärkeää ja selkeyttää rahanpesulainsäädäntöä. Määritelmästä on saatavissa tulkinta-apua myös esimerkiksi

pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetussa laissa tarkoitetun asiakkuuden määrittelymiselle.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi ilmoitusvelvollisille oikeus käyttää ja käsitellä asiakkaan tuntemistietona asiakkaaseen kohdistuvaa rikostuomiota tai rikosta koskevaa tietoa, joka on yleisesti saatavilla tietyin edelleen säädettävin kriteerein. Rikostuomiot ovat lähtökohtaisesti julkisia asiakirjoja, mutta esitutkimusmateriaali on julkista pääsääntöisesti vasta silloin, kun se on ollut esillä tuomioistuimen istunnossa (JulkL 24 § 1 mom. 3 k). Esitutkimusviranomaisella voi tosin tietyin edellytyksin tiedottaa esitutkimuksesta ja tämä voi pitää sisällään myös henkilön nimen tai kuvan antamisen julkisuuteen (ETL 11 luku 7 §). Ehdotettavalla säännöksellä on tarkoitettu myös esitutkimuksesta kerrottujen tietojen käyttämistä ja käsittelyä edellä mainittuihin tarkoituksiin. Tässä yhteydessä tulee kiinnittää huomiota siihen, että esitutkimuksen aloittamiskynnys on matala verrattuna tuomitsemiskynnykseen (on syytä epäillä vs. ei jää varteenotettavaa epäilyä). Esitutkimuksesta tiedotettuja seikkoja käsiteltäessä ilmoitusvelvollisen on siten tunnettava rikosprosessin yleisiä periaatteita, kuten esimerkiksi syyttömyysolettama ja osattava tehdä arvio siitä, mikä merkitys esitutkimusviranomaisesta tiedottamalla tiedoilla on riskien tai epätavallisen liiketoimen arvioinnissa. Tietojen on tarkoitus myös säilyttää erillään asiakasrekisteristä enintään viisi vuotta. Tässä yhteydessä voisi olla hyvä arvioida sitä, tulisiko ilmoitusvelvollisen päivittää tietoja omiin rekistereihinsä, mikäli epäillyn asema esitutkimuksessa muuttuu tai esitutkimus päätetään niin, että asia ei etene syyteharkintaan.

Tulli kiinnittää huomiota myös virtuaalisia tarkastuksia koskevaan lainkohtaan (7:3). Lainkohdassa ehdotetaan, että valvontaviranomaisella olisi mahdollisuus suorittaa tarkastuksia ns. virtuaalitarkastuksina silloin, kun kyseessä olisi kotirauhan suojaama tila. Tulli pitää virtuaalitarkastusten suorittamisen mahdollisuutta tärkeänä, sillä valvonnan piiriin kuuluvat toimijat voivat harjoittaa liiketoimintaansa kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa, jolloin perustuslain 10 § estää tarkastusten tekemisen kyseisiin tiloihin. Säännöstä olisi hyvä kuitenkin täsmentää muotoilultaan sekä myös niiltä osin, kuinka tarkastus konkreettisesti voitaisiin tehdä. Nyt säännöksestä ei oikein käy ilmi, missä tilanteessa ja kuinka virtuaalisesti suoritettu tarkastus voidaan tehdä.

Vainikka Sami
Tulli.fi - Tulli / Valvontaosasto